

Natur
Ref. UFSTR
Den 22. december 2021**Noter fra 2. møde med den videnskabelige arbejdsgruppe den 8/12-2021 kl. 15.30-19 vedrørende processen med etablering af naturnationalparkerne Tranum, Stråsø og Almindingen**

Mødet blev afholdt virtuelt med følgende deltagere:

Professor Jens-Christian Svenning (JCS)

Formand for Det Dyreetiske Råd Bengt Holst (BH)

Lektor Jacob Heilmann-Clausen (JHC)

Lektor Stine Krøjer (SK)

Professor Margit Bak Jensen (MBJ)

Seniorrådgiver Rita Merete Buttenschøn (RMB)

Professor Henrik Vejre (HV)

Afbud fra:

Professor Carsten Rahbek

Lektor Hans Henrik Bruun

Professor Peter Sandøe

Fra Naturstyrelsen deltog vicedirektør Signe Nepper Larsen, kontorchef Mads Jensen, seniorkonsulent Thomas Borup Svendsen og projektkoordinator Uffe Strandby.

Dagsorden

1.	Velkomst ved Naturstyrelsen
2.	Status på processen for de første 2 og de kommende op til 10 naturnationalparker
3.	Præsentation af projektforslag Tranum
4.	Præsentation af projektforslag Stråsø
5.	Præsentation af projektforslag Almindingen
6.	Bordet rundt med fokus på input ift. Naturstyrelsens faglige oplæg til projektbeskrivelser og forvaltningsplaner
7.	Opsamling på og uddybende diskussion af særlige emner
8.	Opsummering og afrunding ved Naturstyrelsen
9.	Evt.

Indledning og rammesætning

Naturstyrelsen bød velkommen og oplyste at man med udgangspunkt i Naturstyrelsens faglige oplæg til projektbeskrivelse og forvaltningsplan på baggrund af anbefalinger fra denne gruppe – samt den nationale interessentarbejdsgruppe og de lokale projektgrupper – vil udarbejde justerede projektforslag for Naturnationalparkerne Stråsø, Tranum og Almindingen. Herefter vil det justerede

og politisk godkendte forslag blive sendt i offentlig høring. Naturnationalparkerne er planlagt etableret fsva hegn og dyr ved udgangen af 2. kvartal 2023.

Det blev tilkendegivet, at der ikke vil blive udarbejdet et egentligt mødereferat, men derimod sammenfattende og opsummerende noter, som vil blive delt med de øvrige grupper.

Valg af store planteædende pattedyr og græsningstryk

Flere af medlemmerne (MBJ, RMB, JCS) understregede, at man bør anvende reproducerende bestande af både heste og kreaturer. Der argumenteredes ud fra mulighederne for naturlige bestandssvingninger, naturlig adfærd, social læring i flokken samt befolkningens muligheder for at opleve naturlige bestande (natursyn). Det bemærkedes også fra enkelte medlemmer, at man bør undersøge mulighederne for at opnå dispensation fra kravet om øremærkning fsva kreaturer og i den forbindelse udfordre rammerne og mulighederne. MBJ mente ikke opgaven var umulig, og nævnte muligheden for, at få dispensation til at udskyde øremærkningen i op til 6 måneder. Det blev også nævnt (BH), at der er erfaringer med, at man med en reproducerende bestand med køns- og aldersvariation kan opnå en mere rolig og harmonisk bestand sammenlignet med en bestand bestående af kastrede individer.

I forhold til muligheden for på sigt at kunne anvende asiatiske vildæsler i Stråsø, var der generel opbakning til at gå videre med arbejdet med at undersøge mulighederne [Naturstyrelsen har efter dette møde igangsat en udredningsopgave om asiatisk vildæsel i naturnationalparker]. JCS nævnte heste som en oplagt mulighed i Almindingen, og at bison kunne være relevant både i Tranum og Stråsø.

Derudover blev det fremhævet, at udsætning af græssende pattedyr ikke løser alle udfordringer for natur og biodiversitet, og at naturlige forstyrrelsesfaktorer såsom fx naturbrande, understøttelse af sandflugt, genskabelse af mere bar jord (fx i forbindelse med rydninger af nåletræer) kan være essentielle for dynamik og variation.

Endelig blev der opfordret til at være mere tydelige i forhold til at beskrive de udregninger og antagelser, der ligger til grund for beregning af græsningstrykket – i den forbindelse blev det anbefalet, at man kunne synliggøre de arealer, der på nuværende tidspunkt bidrager væsentligt (og dermed de arealer der ikke gør) til bæreevnen/fødegrundlaget. Ligeledes blev der opfordret til at være mere tydelig i valg af både art og reproducerende/ikke reproducerende bestande. En mere uddybende begrundelse er ønskelig, så beslutningsgrundlaget bliver mere transparent og valg af bestandsstørrelse, dyreart og reproducerende/ikke reproducerende kan ændres/modificeres, hvis der skulle ske ændringer i forudsætningerne.

Naturnationalparkernes størrelse

Der var generel enighed om, at størrelse er en afgørende faktor i den konkrete afgrænsning af naturnationalparker. Størrelse sætter rammerne for graden af heterogenitet inden for området, mindsker risikoen for randpåvirkninger, øger mulighederne for genskabelse af naturlig hydrologi og naturlige forstyrrelser, forbedrer forholdene for dyrenes flokdynamik mm.

Flere af medlemmerne gav udtryk for, at man bør undersøge mulighederne for at inddrage yderligere arealer såsom Vind Hede ved Stråsø, arealer NV for det foreslåede område i Almindingen samt det område, som Forsvaret lejer af Naturstyrelsen i Tranum. Derudover blev det af HHB skriftligt bemærket, at man bør undersøge mulighederne for at inddrage strand- og klitarealer ved Tranum i naturnationalparken.

Det blev fra flere af medlemmerne pointeret, at ud fra et rent biodiversitetssynskpunkt er frahegning af sprækkedalene i Almindingen ikke nødvendig/anbefalelsesværdig, da der stadig vil være mulighed for målrettede indsatser/pleje inden for naturnationalparken. På den anden side var der forståelse for og anerkendelse af, at der kunne være andre væsentlige hensyn, fx landskabelige hensyn, sprækkedalenes kulturhistoriske betydning mm., som var vigtige.

Inddragelse og formidling

SK gav udtryk for, at der i hendes optik havde været en god inddragende proces med bl.a. afholdelse af naturvandring, nabomøder, etablering af en lokal projektgruppe mm. SK bemærkede, at forvaltningsplanerne forekom statiske og ikke tager tilstrækkeligt højde for fremtidige forandringer, nye naturtyper og pludselige begivenheder, og anbefalede at man kunne overveje, om man skulle indarbejde et afsnit med "Principper for styring, konflikthåndtering og borgerinddragende forvaltning" både i processen for tilblivelse af den enkelte naturnationalpark, og når parken er i drift. I tilknytning til dette nævnte SK, at man kunne overveje en medforvaltning og 'citizen science'-indsats for at skabe øget kendskab og ejerskab til områderne og forvaltningen samt monitoring af sociale aspekter. HV bemærkede, at det kunne overvejes at indarbejde et afsnit med bl.a. risikoanalyse og i den forbindelse adressere potentielle interessekonflikter, herunder hvordan man tænker disse potentielle konflikter håndteret både ift. fx forvaltningsmæssige indgreb og formidling

Dyrevelfærd og bestandsregulering

Det blev fra bl.a. MBJ bemærket, at det kan overvejes i større grad at synliggøre (kort, foto mm.) de udsatte dyrs muligheder for læ, ly og tørt leje (bl.a. i relation til omfanget af hydrologiprojekter) samt adgang til drikkevand. HV bemærkede, at udfordringer under særlige vejrlig (fx massivt snefald) med fordel kan beskrives i beredskabsplanen. MBJ understregede også, at man i forbindelse med udarbejdelsen af den kommende protokol til monitoring af dyrevelfærd bør have fokus på adfærdsændringer samt klov- og hovsygdomme.

Indfasningsindgreb fx hydrologi og reduktion i udbredelsen af nåletræer

Behovet for at udfase og reducere problematiske/aggressive nåletræer som fx sitkagran og contorta blev af flere af medlemmerne anerkendt. Flere bemærkede dog, at det i forhold til biodiversitetshensyn og klimaforandringer kan være nyttigt at overveje indsatsen ift. mindre problematiske arter til trods for deres status som oversøiske træarter (fx douglas, enkelte abies arter mm.). Her nævnte JHC bl.a. forekomsten af svampearter i Stråso, som er knyttet til forskellige arter af nåletræer. Flere af medlemmerne bakkede op om de planlagte forvaltningstiltag ift. europæisk hjemmehørende træarter som rødgran, hvor der i Naturstyrelsens faglige oplæg fx er lagt op til opbrydning af de ensaldrende bevoksninger via strukturhugst mm.

RMB foreslog i højere grad at forsøge at løse problemer med invasive arter som rynket rose og glansbladet hæg ved at hæve vandstanden og/eller lade området springe i skov, da græsning vurderedes at have en begrænset effekt. Græsning løser heller ikke udfordringerne ift. opvækst af sitkagran; her tyder forsøg i Tofte Skov på at afbrænding er mere effektiv end maskinel rydning.

I forhold til genetablering af naturlig hydrologi bemærkede MBJ, at man skal være opmærksom på eventuelle effekter på dyrenes mulighed for færdsel i området samt adgang til bl.a. tørt leje.

Forventede klimaeffekter

Flere gav udtryk for, at man enten burde udbygge afsnittet eller helt undlade det, eftersom der er tale om et kompliceret og dynamisk emne. Nogle af medlemmerne pointerede, at vurderingerne i afsnittet kan fremtræde for konservative og dermed underestimere effekten af kulstoflagring i en naturnationalpark.

IUCN kategorier

Der blev af medlemmerne udtrykt forskellige holdninger til opmærksomheden omkring IUCN beskyttelseskategorier. Enkelte medlemmer (JCS, HHB [skriftligt input]) gav udtryk for, at det ville være hensigtsmæssigt at være mere tydelige i forbindelse med de langsigtede målsætninger for nationalparkerne i relation til IUCN beskyttelseskategorierne. Den langsigtede målsætning bør ifølge JCS og HHB være at arbejde hen imod IUCNs kategori 2. BH understregede, at man som udgangspunkt ikke bør skrive, at de valgte NNP'er opfylder kravene til IUCN kategori 2, men at man kan have det som et mål. Ingen af de valgte områder opfylder i dag kategori 2, hvorimod kategori 4 vurderes mere realistisk.

Monitering

RMB fremhævede vigtigheden af at anvende fraegninger, for at kunne overvåge græsningens effekt.

Øvrige bemærkninger

HV pointerede, at det med fordel kan gøres mere eksplicit, hvem der har det forvaltningsmæssige ansvar for nationalparkerne. I denne sammenhæng bemærkede HV, at det bør være entydigt hvilket forum og hvilken myndighed der i sidste ende har ansvar for driften, og hvordan der etableres en procedure for konflikthåndtering.

HV bemærkede, at man kunne overveje en anderledes struktur, således at afsnit 3 præsenteres først, eftersom man her anviser principper for den fremadrettede forvaltning.

JCS foreslog, at man i forbindelse med udarbejdelse af en protokol for tilsyn, helbreds vurdering og huldscore overvejer at anvende en form for peer-review, hvor man fx inddrager udenlandske forskere og forvaltere med erfaring med vildtlevende store planteædende pattedyr.